

JĘZYK POLSKI KLASA VIII–10.06.2020r.

TEMAT LEKCJI 49: Gramatyczne porządki cz. II. Powtórzenie wiadomości – SKŁADNIA.

Utrwalisz wiadomości o budowie i rodzajach wypowiedzeń.

1. Zapoznaj się z materiałami znajdującymi się pod poniższymi linkami.

<https://epodreczniki.pl/a/jak-zbudowane-sa-zdania/D1AAF1ahv>

<https://epodreczniki.pl/a/o-kazdej-okolicznosci---okolicznik/DILp6Vwnk>

<https://epodreczniki.pl/a/do-pelna-dopelniam---dopelnienie/DnG3TXcTA>

<https://epodreczniki.pl/a/przydawki-okoliczniki-i-dopelnienia-wzbogacaja-wypowiedzenia/D1AP12t6M>

<https://epodreczniki.pl/a/o-innych-czesciach-zdania---dopelnienie-okolicznik-przydawka/DQsOM3JVH>

<https://epodreczniki.pl/a/jak-lacza-sie-wyrazy-w-zdaniu---czyli-o-zwiazkach-skladniowych/D108silCz>

<https://epodreczniki.pl/a/zdanie-zlozone-wspolrzednie-a-zdania-zlozone-podrzeczne/D15NBNgNG>

<https://epodreczniki.pl/a/pojedyncze-czy-zlozone---bez-problemu-okreslone/DuWfDfFlg>

<https://epodreczniki.pl/a/wypowiedzenie-zlozone---wprowadzenie-wypowiedzenie-zlozone-podrzeczne/DdlclGkC1>

<https://view.genial.ly/5ea67374d407580db91ff582/presentation-zwiazki-wyrazowe>

<https://view.genial.ly/5e9949a08a1e5e0e2061f154/presentation-zdania-zlozone-wspolrzednie-i-podrzeczne>

<https://view.genial.ly/5e6dee1980c12e0fd172f448/horizontal-infographic-lists-czesci-zdania>

<https://view.genial.ly/5e9d8ba31e336e0dcf6e9af3/presentation-wypowiedzenia-wielokrotnie-zlozone>

<https://view.genial.ly/5e95d4b727cb3a0e10765982/interactive-image-zdania-zlozone-wykresy>

2. Przeanalizuj poniższe tabele, utrwaj wiadomości.

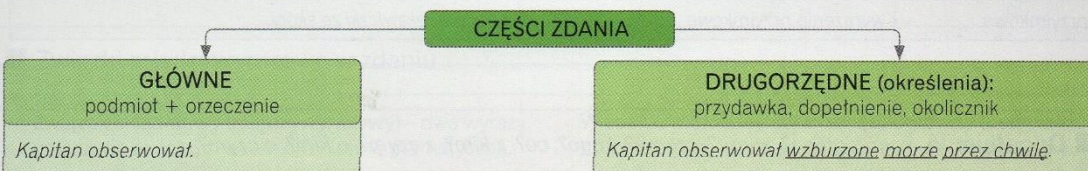
Zdania i równoważniki zdań

zдания	<ul style="list-style-type: none"> zawierają orzeczenie wyrażone czasownikiem podają zrozumiałą informację 	<i>Babcia <u>urządza przyjęcie</u>. Zburzono mur.</i>
równoważniki zdań	<ul style="list-style-type: none"> nie zawierają orzeczenia, ale można je łatwo wprowadzić równoważnik + orzeczenie = zdanie 	<i>Która godzina? – Która <u>jest</u> godzina? Jutro zebranie w szkole. – Jutro <u>odbędzie się</u> zebranie w szkole.</i>

Zdania pojedyncze i złożone

zдания pojedyncze	<ul style="list-style-type: none"> mają jedno orzeczenie; można je podzielić na: <ul style="list-style-type: none"> nierozwinięte – zawierają tylko podmiot i orzeczenie lub samo orzeczenie, np. <i>Anna czyta. Pada.</i> rozwinęte – oprócz podmiotu i orzeczenia zawierają inne określenia (przydawkę, dopełnienie, okolicznik), np. <i>Anna czyta ciekawą książkę. Za oknem pada śnieg.</i>
zдания złożone	<ul style="list-style-type: none"> mają co najmniej dwa orzeczenia (dwa zdania składowe); dzielą się na: <ul style="list-style-type: none"> złożone współrzędnie – oba zdania składowe są równorzędne, np. <i>Pójdziemy na spacer albo popracujemy w ogrodzie.</i> złożone podrzędnie – jedno zdanie jest nadrzędne, a drugie zdanie – podrzędne, np. <i>Myślę, że on już wyszedł.</i> złożone wielokrotnie – zawierają więcej niż dwa zdania składowe, np. <i>Myślę, że on już wyszedł i nie wróci szybko.</i>

Części zdania

Podmiot *кто?, co?*

- nazywa wykonawcę czynności (osobę, rzecz lub zjawisko), którą określa orzeczenie

(kto?) *Kapitan* stoi na pokładzie.
(co?) *Okręt* płynie.

Rodzaje podmiotów

gramatyczny	<ul style="list-style-type: none"> wyrażony rzeczownikiem lub zaimkiem w mianowniku 	<i>Kobieta weszła do pokoju.</i>
logiczny	<ul style="list-style-type: none"> wyrażony rzeczownikiem lub zaimkiem w dopełniaczu występuje w zdaniach oznaczających nadmiar, niedobór lub brak 	<i>W beczkach ubyto słodkiej <u>wody</u>. Nie ma <u>go</u> w domu.</i>
domyślny	<ul style="list-style-type: none"> ukryty w osobowej formie czasownika (możemy się go domyślić) 	<i>(oni) Ucieszyli się z jej powrotu.</i>
szeregowy	<ul style="list-style-type: none"> wyrażony co najmniej dwoma wyrazami wymaga orzeczenia w lm. 	<i>Jaś, Ala i Ola pojadą na wycieczkę. Kapitan z bosmanem rozmawiają.</i>

Zdanie bezpodmiotowe – zdanie, w którym nie ma podmiotu oraz w którym podmiotu nie można określić na podstawie orzeczenia. Mogą dotyczyć czynności lub stanów bliżej nieokreślonych osób (*Bawiono się do rana*), mówić o zjawiskach przyrody (*Wypogodziło się*) lub o uczuciach i doznaniach (*Było zimno*).

Orzeczenie *co robi/zrobił?, co się z nim dzieje/działo?*

- określa czynność, którą wykonuje podmiot; stan lub proces, któremu ktoś lub coś podlega

Anna (co robi?) przeogląda poranną prasę.
Okręt (co robił?) wracat do portu.

▶ Rodzaje orzeczeń

Orzeczenie czasownikowe
najczęściej wyrażone osobową formą czasownika, np. <i>Okręt <u>wracat</u> do portu.</i> (forma osobowa) <i><u>Uwięziono</u> go w kazamatach.</i> (forma nieosobowa) <i><u>Należy mieć się</u> na baczności.</i> <i><u>Chciał jej powiedzieć</u> prawdę.</i>

Orzeczenie imienne (łącznie + orzecznik)
<ul style="list-style-type: none"> łącznikiem jest osobowa forma czasownika <i>być, stać się, zostać</i> w funkcji orzecznika najczęściej występuje rzeczownik lub przymiotnik, np. <i>Joanna <u>jest</u> znaną <u>aktorką</u>.</i> łącznik orzecznik

Przydawka *jaki?, który?, czyj?, ile?, czego?, z czego?*

- najczęściej jest określeniem rzeczownika
- oznacza cechę bądź właściwość kogoś lub czegoś
- może być wyrażona m.in. przymiotnikiem, rzeczownikiem, liczebnikiem, imiesłowem przymiotnikowym, wyrażeniem przyimkowym

Ala to (jaka?) najlepsza uczennica w klasie.
Otrzymał od niej (który?) pierwszy list.
Zjadł (ile?) trzy ciastka.
Janek wyspał na stół garść (czego?) kulek do gry.

▶ Rodzaje przydawek

Przydawka	Część mowy w funkcji przydawki	Przykłady
przymiotna	przymiotnik, zaimek, liczebnik, imiesłów przymiotnikowy	<i><u>Wiosenne</u> słońce mocno przygrzewało.</i> <i>Poprosił do klasy <u>czwartego</u> ucznia.</i>
rzeczowna	rzeczownik	<i>Nauczyciel <u>polonista</u> patrzył na uczniów z troską.</i>
dopełniaczowa	rzeczownik w dopełniaczu	<i><u>Wokół</u> unosiła się woń <u>kwiatów</u>.</i>
przyimkowa	wyrażenie przyimkowe	<i>Kupiłem rękawiczki <u>ze skóry</u>.</i>

Dopełnienie *kogo?, czego?, komu?, czemu?, kogo?, co?, z kim?, z czym?, o kim?, o czym?*

- zazwyczaj jest określeniem czasownika
- informuje o osobach lub rzeczach powiązanych z wykonywaną czynnością
- może być wyrażone m.in. rzeczownikiem, zaimkiem, wyrażeniem przyimkowym

Nie pisz (czego?) tych bzdur.
Lubię oglądać (co?) stare filmy.
Znana piosenkarka udzieliła (komu?) mu (czego?) wywiadu.
Spacerowała (z kim?) z matką po parku.

▶ Rodzaje dopełnień

dopełnienie bliższe	przy zamianie zdania ze strony czynnej na bierną <u>staje się podmiotem</u>	Strona czynna: <i>Ola czyta <u>książkę</u>.</i> Strona bierna: <i><u>Książka</u> jest czytana przez Olę.</i>
dopełnienie dalsze	przy zamianie zdania ze strony czynnej na bierną <u>nie staje się podmiotem</u>	Strona czynna: <i>Podarował <u>księżnej</u> klejnoty.</i> Strona bierna: <i>Klejnoty zostały podarowane <u>księżnej</u>.</i>

Okolicznik *jak?, gdzie?, kiedy?, skąd?, dokąd?, w jakim celu?, z jakiej przyczyny?, pod jakim warunkiem?, mimo czego?, jak bardzo?*

- zazwyczaj jest określeniem czasownika
- informuje o okolicznościach wykonywania czynności
- może być wyrażony m.in. przysłówkiem, rzeczownikiem, wyrażeniem przyimkowym
- rodzaje okoliczników: miejsca, czasu, sposobu, przyczyny, celu, warunku, przyzwolenia, stopnia i miary

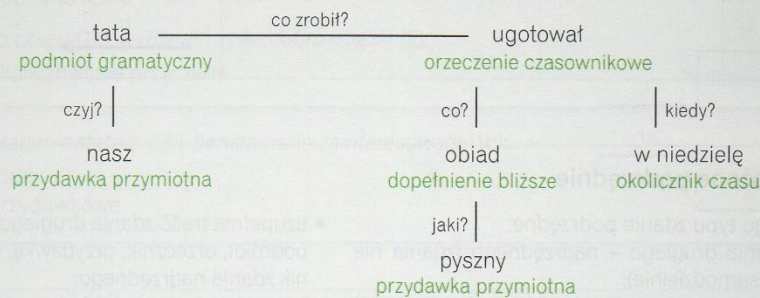
(kiedy?) *Latem wyjechali* (gdzie?) *na wieś.*
(mimo czego?) *Mimo deszczu dzieci bawiły się* (jak?) *świetnie.*
Pójdę (dokąd?) przed siebie.

▶ Rodzaje okoliczników

Okolicznik	Pytania	Przykłady
miejsca	<i>gdzie? skąd? dokąd? którydy?</i>	<i>Maria mieszka w Krakowie.</i>
czasu	<i>kiedy? odkąd? jak długo?</i>	<i>Rozmawiała z nim dzień wcześniej.</i>
sposobu	<i>jak? w jaki sposób?</i>	<i>Przeczytał głośno list od matki.</i>
przyczyny	<i>dłaczego? z jakiej przyczyny?</i>	<i>Nie przyszedł z powodu choroby.</i>
celu	<i>po co? w jakim celu?</i>	<i>Zaprosiła ich na podwieczorek.</i>
warunku	<i>pod jakim warunkiem?</i>	<i>Niczego nie osiągniesz bez nauki.</i>
przyzwolenia	<i>mimo czego? wbrew czemu?</i>	<i>Przyjechała mimo choroby.</i>

■ Wykres zdania pojedynczego

W niedzielę nasz tata ugotował pyszny obiad.

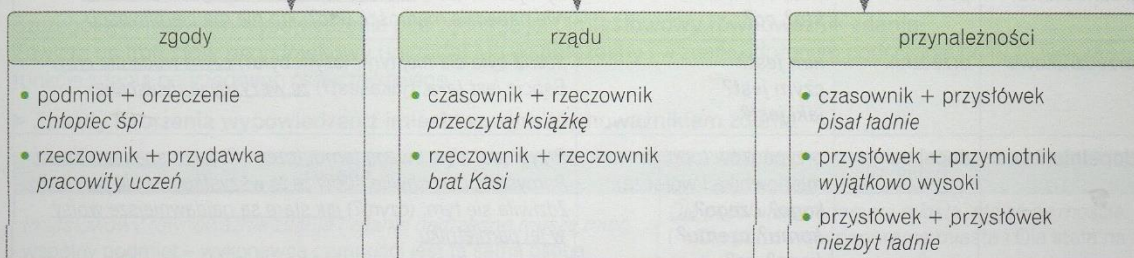

■ Związki międzywyrazowe w zdaniu

Związek składniowy (międzywyrazowy) – dwa wyrazy połączone ze sobą znaczeniem i formą gramatyczną.

W zdaniu można wyróżnić związek główny (podmiotu z orzeczeniem) i związki poboczne (pozostałe związki).

RODZAJE ZWIĄZKÓW SKŁADNIOWYCH

■ Zdania złożone współrzędnie

W zdaniach złożonych współrzędnie zdania składowe:
 • mogą istnieć samodzielnie, niezależnie od siebie (jako zdania pojedyncze);
 • wzajemnie się uzupełniają;

• jedno nie określa drugiego (nie można między nimi postawić pytania);
Myślę, więc jestem. Spóźnię się czy zdążę?
Przybyłem, zobaczyłem, zwyciężyłem.

zdanie współrzędne + zdanie współrzędne = zdanie złożone współrzędnie

Rodzaje zdań złożonych współrzędnie

Zdania współrzędne	Treści zdań składowych	Spójniki łączące zdania składowe	Przykłady
łączone	łączą się ze sobą	<i>i, oraz, tudzież, a, a także, jak również, zarazem, ani, ni</i> (także powtórzone <i>ani..., ani...</i>)	<i>Wystuchaliśmy prezydenta (1) i nagrodziliśmy go brawami (2).</i> 1 2
rozłączne	wzajemnie się wykluczają	<i>lub, albo, bądź, czy</i>	<i>Pojadę na wycieczkę (1) lub wybiorę wasze towarzystwo (2).</i> 1 <.....> 2
przeciwstawne	przeciwstawiają się sobie	<i>ale, lecz, jednak, natomiast, zaś, a, tymczasem</i>	<i>Sugerowaliśmy jej odpoczynek (1), ale odmówiła (2).</i> 1 2
wynikowe	logicznie z siebie wynikają	<i>więc, zatem, toteż, dlatego</i>	<i>Zmęczyłem się tańcem (1), więc wyszedłem na taras (2).</i> 1 2

Zdania złożone podrzędnie

W zdaniach tego typu zdanie podrzędne:

- zależy od zdania drugiego – nadrzędnego (zdania nie mogą istnieć samodzielnie);
- określa zdanie nadrzędne (można między nimi postawić pytanie);
- uzupełnia treść zdania drugiego: rozwija lub zastępuje podmiot, orzecznik, przydawkę, dopełnienie lub okolicznik zdania nadrzędnego;
- łączą się za pomocą zaimka, spójnika lub bezspójnikowo (tylko przecinkiem).

zdanie nadrzędne + zdanie podrzędne = zdanie złożone podrzędnie

Rodzaje zdań podrzędnych

Zdanie podrzędne	Zastępuje część zdania	Odpowiada na pytania	Przykłady
podmiotowe	podmiot	mianownika: <i>kto?, co?</i>	<i>Było jasne, (co?) że nikt nie zrozumiał jego wypowiedzi. Nie nabędzie mądrości, (kto?) kto nie ma cierpliwości.</i>
orzecznikowe	orzecznik	<i>kim jest? czym jest? jaki jest?</i>	<i>Scena była dla niej tym, (czym była?) czym woda dla ryby. Babcia jest taka, (jaka jest?) że wszyscy ją uwielbiają.</i>
dopełnieniowe	dopełnienie	przypadków (oprócz mianownika i wołacza): <i>kogo?, czego? komu?, czemu? kogo?, co? z kim?, z czym? o kim?, o czym?</i>	<i>Przeglądał się z uwagą temu, (czemu?) jak rosła jego dzieci. Pomyślał przez chwilę, (co?) że to wszystko mu się przyśniło. Zdziwiła się tym, (czym?) jak stare są najdawniejsze wpisy w jej pamiętniku.</i>
przydawkowe	przydawkę	przydawki: <i>jaki?, który?, czyj?, ile?</i>	<i>Poznał córkę tego reżysera, (którego?) który niedawno dostał „Oskara”. To jest rozwiązanie, (jakie?) jakie było nam potrzebne.</i>
okolicznikowe miejsca	okolicznik	<i>gdzie?, skąd?, dokąd?, którędy?</i>	<i>Przepędził ich tam, (gdzie?) gdzie pieprz rośnie. Pójdę, (dokąd?) dokąd nogi poniosą.</i>
okolicznikowe czasu		<i>kiedy?, odkąd?, jak długo?</i>	<i>Uspokoila się, (odkąd?) odkąd tu zamieszkała. Pomysł narodził się, (kiedy?) gdy podróżował po Europie.</i>

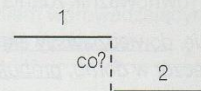
okolicznikowe sposobu	okolicznik	<i>jak?, w jaki sposób?</i>	<i>Zachowywała się tak, (jak?) jakby miało się zdarzyć coś ważnego.</i>
okolicznikowe przyczyny		<i>dlaczego?, z jakiego powodu?</i>	<i>Poprosiła mnie do siebie, (dlaczego?) ponieważ chciała mi coś ofiarować.</i>
okolicznikowe celu		<i>po co?, w jakim celu?</i>	<i>Weszli do środka, (w jakim celu?) aby obejrzyć wystawę.</i>
okolicznikowe warunku		<i>pod jakim warunkiem?</i>	<i>Dostaniesz deser, (pod jakim warunkiem?) jeżeli zjesz obiad.</i>
okolicznikowe przyzwolenia		<i>mimo czego?, wbrew czemu?</i>	<i>Byłam ostatnia, (mimo czego?) chociaż przyszedłam tam bardzo wcześnie.</i>

Wykresy zdań złożonych podrzędnie

Wczoraj znalazłam coś (1), czego szukałam przez kilka miesięcy (2).

1 – zdanie nadrzędne

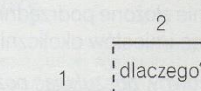
2 – zdanie podrzędne dopełnieniowe

Ponieważ nie mam dużo czasu (1), wybieram tylko dobre książki (2).

1 – zdanie podrzędne okolicznikowe przyczyny

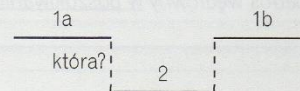
2 – zdanie nadrzędne

Powieść (1a), którą czytałam ostatnio (2), bardzo mnie zainteresowała (1b).

1a i 1b – zdanie nadrzędne

2 – zdanie podrzędne przydawkowe

Przekształcanie zdań złożonych podrzędnie w zdania pojedyncze

Wypowiedzenie złożone podrzędnie można przekształcić w zdanie pojedyncze, zastępując zdanie podrzędne odpowiednią częścią zdania, np. wypowiedzenie podrzędne przydawkowe – przydawką, dopełnieniowe – dopełnieniem, okolicznikowe – okolicznikiem.

Akcja „Dziadów” cz. II rozpoczyna się, kiedy jest już noc. → *Akcja „Dziadów” cz. II rozpoczyna się nocą.*

Widmo dziewczyny prosi, by sprowadzono je na ziemię. → *Widmo dziewczyny prosi o sprowadzenie go na ziemię.*

Imięstwowowy równoważnik zdania

Szczególnym rodzajem wypowiedzenia podrzędnego jest imięstwowowy równoważnik zdania.

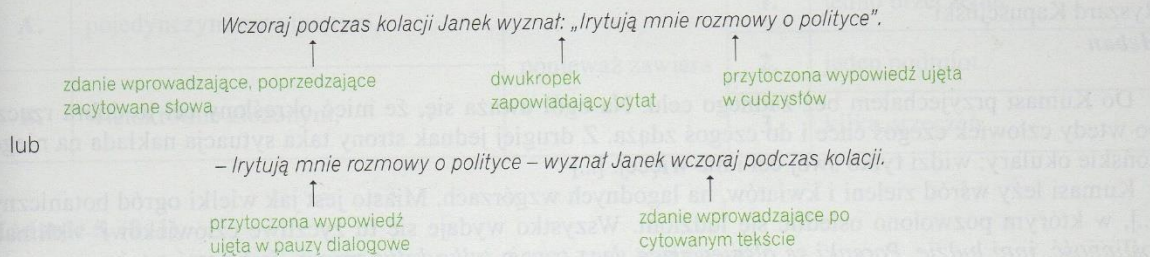
Zawiera on imięstów przysłówkowy uprzedni lub współczesny i w zdaniu złożonym podrzędnie pełni zazwyczaj funkcję zdania podrzędnego okolicznikowego.

Zasady tworzenia wypowiedzeń z imięstwowym równoważnikiem zdania

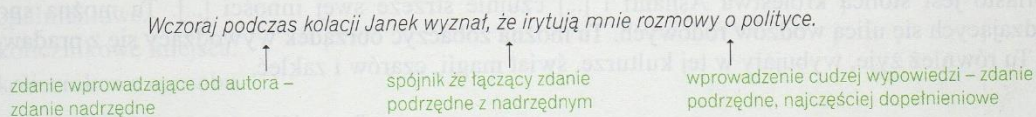
Zasada	Przykład
Imięstwowowy równoważnik zdania i zdanie nadrzędne muszą mieć wspólny podmiot – wykonawcą czynności jest ta sama osoba.	<i>Ola podziwiała panoramę miasta, stojąc na moście.</i> (= Ola podziwiała panoramę miasta i Ola stała na moście)
Orzeczenie zdania nadrzędnego powinno być w stronie czynnej.	<i>Radek <u>słuchał</u>, rozglądając się uważnie.</i>
Czynność wyrażona imięstwem przysłówkowym współczesnym musi być jednoczesna z czynnością wyrażoną orzeczeniem (w zdaniu nadrzędnym).	<i>Szli <u>połną drogą</u>, śmiejąc się głośno.</i> (= Szli i śmiali się jednocześnie)
Czynność wyrażona imięstwem przysłówkowym uprzednim powinna być wcześniejsza niż ta, o której informuje orzeczenie zdania nadrzędnego.	<i>Doszedłszy do domu, <u>od razu zaczęłam malować</u>.</i> (= Najpierw doszedłam do domu, a potem zaczęłam malować)

Mowa niezależna i mowa zależna

Mowa niezależna – dosłowne przytoczenie cudzej wypowiedzi, wiernie cytowanie kogoś. Mowę niezależną stosuje się w dialogach i cytatach.

Mowa zależna – w miarę wiernie zrelacjonowanie czyichś słów bez dosłownego ich przytaczania. W mowie zależnej przywołane słowa innej osoby stają się **zdaniem podrzędnym**, które łączy się ze zdaniem wprowadzającym – nadrzędnym za pomocą spójnika (**że, żeby, aby, by**, partykuły (np. **czy**) lub zaimka (np. **który, jaki, ile, kto, co**).

Przekształcanie mowy niezależnej na mowę zależną

Każdą wypowiedź w mowie niezależnej można przekształcić na mowę zależną. Cytowany tekst należy zmienić na zdanie podrzędne względem zdania wprowadzającego za

pomocą odpowiedniego spójnika, zaimka lub partykuły. Zmian wymagają także: interpunkcja, formy czasowników (osoba, czas), zaimki.

Przykład wypowiedzi w mowie niezależnej	Przykład wypowiedzi w mowie zależnej
Jacek przyznał: „ <u>Mnie</u> też przyszedł do głowy podobny pomysł”.	Jacek przyznał, <u>że jemu</u> też przyszedł do głowy podobny pomysł.
– Agnieszko, zaplanujesz <u>nasze</u> tegoroczne wakacje? – zapytała mama.	Mama zapytała, <u>czy Agnieszka</u> zaplanuje <u>ich</u> tegoroczne wakacje.
– Nie <u>przeszkadzaj</u> bratu – zwrócił się do Antka tata.	Tata zwrócił się do Antka, <u>aby</u> nie <u>przeszkadzał</u> bratu.

Podział zdań ze względu na intencję wypowiedzi

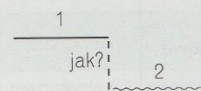
Rodzaje zdań	Intencje wypowiedzi	Przykłady
zdanie oznajmujące	• informuje o czymś lub o kimś; jest sądem na jakiś temat	twierdzące: Ola przeczytała książkę. przeczące: Nie widział wczoraj meczu.
zdanie pytające	• jest pytaniem, na które oczekuje się odpowiedzi	Którędy jechałeś? Czy pójdziesz z nami na spacer?
zdanie rozkazujące	• wyraża polecenie, prośbę, rozkaz, zakaz itp.	Mógłby mi Pan pomóc. Chodź z nami na spacer.

■ Wykresy wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania

Szli nadmorskim deptakiem (1), | omijając wielkie kałuże (2).

1 – zdanie nadrzędne

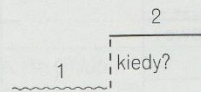
2 – imiesłowowy równoważnik zdania – czynność wyrażona imiesłowem współczesnym (omijając)

Dotarli na miejsce (1), | zaczęli rozbijać namioty (2).

1 – imiesłowowy równoważnik zdania, czynność wyrażona imiesłowem przysłówkowym uprzednim (dotarli)

2 – zdanie nadrzędne

■ Przekształcanie wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania

Imiesłowowy równoważnik zdania można przekształcić w zdanie, zastępując imiesłów osobową formą czasownika, np.

Zmartwiłam się, dowiedziałam się o tym wypadku.

Zmartwiłam się, gdy dowiedziałam się o tym wypadku.

Spędziłam wieczór w domu, próbując czytać książkę.

Spędziłam wieczór w domu i próbowałam czytać książkę.

Wypowiedzenie złożone podrzędnie z imiesłowowym równoważnikiem zdania można zamienić także na zdanie pojedyncze, zastępując imiesłów okolicznikiem, np.

Albatros wędrowny, poszukując pożywienia, potrafi przebyć odległość równą obwodowi kuli ziemskiej.

Albatros wędrowny w poszukiwaniu pożywienia potrafi przebyć odległość równą obwodowi kuli ziemskiej.

■ Wypowiedzenia wielokrotnie złożone

Wypowiedzenie wielokrotnie złożone zawiera co najmniej trzy wypowiedzenia składowe: zdania i/lub równoważniki zdań.

Wypowiedzenie wielokrotnie złożone może się składać z wypowiedzeń:

- współrzędnych, np. Marek zajął się dziećmi, zrobił zakupy i ugotował pyszny obiad.

- podrzędnych, np. Doceniam, że zawsze mi pomagasz, kiedy jestem w trudnej sytuacji.

- współrzędnych i podrzędnych, np. Zażartowałam, wiedząc, że Jacek ma poczucie humoru, więc na pewno się na mnie nie obrazi.

■ Wykresy wypowiedzeń wielokrotnie złożonych

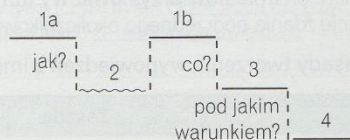
Matka (1a), marszcząc brwi (2), powiedziała synowi (1b), że zabierze wszystkie jego płyty (3), jeśli będzie tak głośno słuchał muzyki (4).

1a i 1b – zdanie główne, nadrzędne względem wypowiedzenia 2 i 3

2 – imiesłowowy równoważnik zadania podrzędny względem zdania 1

3 – zdanie dopełnieniowe, podrzędne względem zdania 1

4 – zdanie okolicznikowe warunku, podrzędne względem zdania 3

■ Przekształcanie wypowiedzeń wielokrotnie złożonych

Babcia była zadowolona i podpowiedziała mi, że bym nie spieszył się z zapisywaniem notatek na swojej stronie, ponieważ dopiero po pewnym czasie widzimy, czy coś było ważne w naszym życiu.

rozbicie wypowiedzenia wielokrotnie złożonego na krótsze zdania

Babcia była zadowolona. Podpowiedziała mi, że bym nie spieszył się z zapisywaniem notatek na swojej stronie. Wyjaśniła, że dopiero po pewnym czasie widzimy, czy coś było ważne w naszym życiu.

- kontakt z uczniami na Messengerze, Skype /środa 11⁰⁰-12⁰⁰/

- mail nauczyciela: malgorzata_herbut@vp.pl